

4

Inventering av tjäder och orre SEKRETESS

INVENTERING AV TJÄDER OCH ORRE

*Planerad vindkraftanläggning vid Ripfjäl-
let, Dalarnas och Värmlands län*

SEKRETESS!

Denna rapport faller inom offentlighets- och sekretesslagens (2009:400) 20 kap, 1 § som gäller sekretess för uppgift om en djur- eller växtart som är i behov av skydd och som det finns ett intresse av att bevara i ett livskraftigt bestånd, om det kan antas att ett sådant bevarande av arten inom landet eller del av landet motverkas om uppgiften röjs. Lag (2012:770). Läs mer om sekretess och utrotningshotade arter på Naturvårdsverkets hemsida: www.naturvardsverket.se.

Om inventeringen

Inventering av tjäder och orre Planerad vindkraft vid Ripfjället, Dalarnas och Värmlands län.

Detta dokument tjänar som en kunskapssammanställning och vägledning inför fortsatt projektering av den planerade vindkraftanläggningen. Dokumentet utgör underlag för miljökonsekvensbeskrivningen för projektet.

Följande personer har medverkat i inventeringsuppdraget:

Janne Dahlén utredning, bedömningar och rapportering. Erfaren fältornitolog med flerårig vana av skogshönsinventeringar i hela landet och med god kunskap om vindkraftens påverkan på fåglar. Mastersexamen i biologi.

Per Lif inventering. Mycket erfaren fältornitolog och inventerare.

Kaj Svahn kvalitetsgranskning. Många års erfarenhet av fältinventeringar av fågel och god vana att analysera och granska data. Kandidatexamen från landskapsvetarprogrammet.

Kaj och Janne är verksamma vid Ecogain AB. Per Lif är anlitad som inventerare.

För bakgrundskartorna gäller © Lantmäteriet, öppna data.

2021 09 06

Ecogain AB på uppdrag av wpd.

Ecogain uppdragsnummer: 1021363

Utredningen har genomförts under tiden april 2021 till juni 2021.

Omslagsbild: Medskogstjärnen med 26 spelande orrar en tidig morgon.

INNEHÅLL

1. INLEDNING.....	4
2. METODIK.....	5
Allmänt.....	5
Tjäder.....	5
Orre.....	5
Förutsättningar.....	7
Sekretess.....	7
3. RESULTAT OCH ANALYS.....	8
Tjäder.....	8
Orre.....	9
Säkerhet i analys.....	9
REFERENSER.....	12

1. INLEDNING

Kapitlet ger en introduktion till projektet och syftet med inventeringens utförande.

OM INVENTERINGEN

Syftet med skogshönsinventeringen är att lokalisera och redovisa förekomst av spelplatser för tjäder och orre i inventeringsområdet.

Inventeringsområdet är definierat som projektområdet + området inom 1 km från detsamma.

wpd utreder förutsättningarna för att uppföra en vindkraftanläggning vid Ripfjället i Malungs kommun, Dalarnas län (figur 1). I samband med det har wpd tagit initiativ till en inventering av tjäder och orre som

ett komplement till tidigare genomförd inventering av tjäder och orre som gjordes för sent på säsongen (Ecocom 2016).

Ecogain har av wpd fått i uppdrag att utföra inventeringen under våren 2021. Föreliggande rapport beskriver bakgrund, metoder och resultat från inventeringen.

2. METODIK

I detta kapitel beskrivs hur inventeringsuppdraget har genomförts.

Allmänt

Fältinventeringen av orre och tjäder genomfördes 19, 25, 27 och 29 april samt 2, 3 och 6 maj 2021, det vill säga under den tid då tjäder- och orrtupparna samlas på spelplatser och är som mest spelbenägna. Det område som inventerats är projektområdet inklusive en buffert på 1 kilometer (se figur 1).

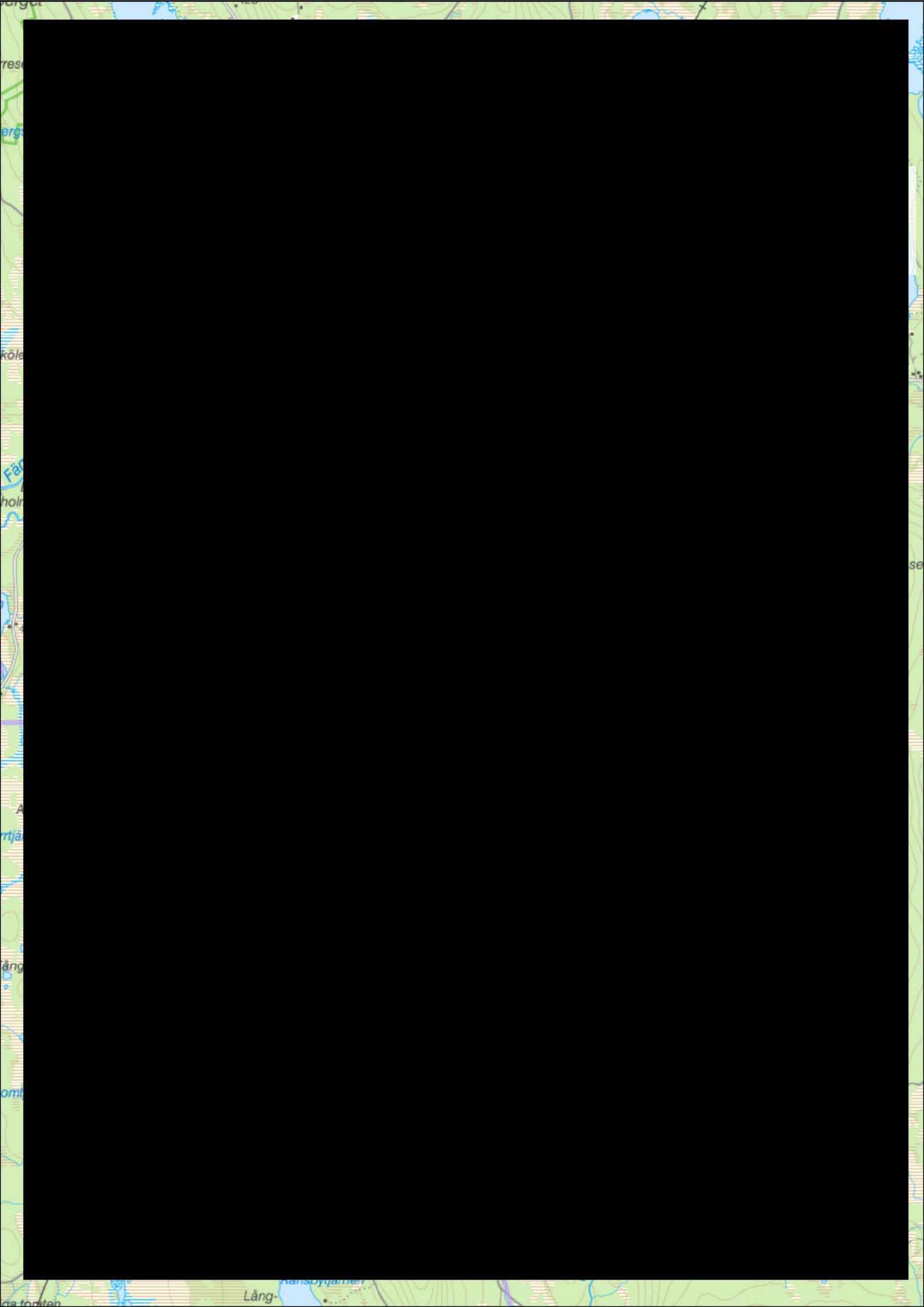
Tjäder

Inför fältinventeringen analyserades skogsbestånden i och kring utredningsområdet utifrån bland annat terrängkarta, ortofoton, skyddad natur, sumpskogar, nyckelbiotoper och Nationella Marktäckedata (NMD). Genom analysen valde vi fram de bestånd som bedömdes hysa störst förutsättningar att rymma en tjäderspelplats. Dessa områden omfattar generellt samtliga våtmarker och talldominerad skog i anslutning till och mellan våtmarker. Även andra intressanta miljöer omfattades dock (figur 1). För att inte missa kända spelplatser (som inte var kända vid den tidigare inventeringen) genomgicks rapporter i Artportalen (Artportalen 2021), samt skyddsklassade observationer och observationer registrerade i obsdatabasen vilka inhämtades från ArtDatabanken (ArtDatabanken 2021).

De framvalda områdena besöktes sedan i fält varvid tjädrar och spår av tjädrar (spillning och fjädrar samt så kallade tjädertallar) eftersöktes. Platser där tjädertuppar, koncentrationer av vårspillning eller större koncentrationer av vinterspillning hittades bedömdes som områden där det potentiellt skulle kunna finnas en spelplats i närheten. Dessa platser genomsöktes därefter extra noggrant efter ytterligare spår. Metoden baseras på kunskap om tjäderns livsmiljö och om i vilken typ av terräng spelplatser normalt är belägna. Metodiken har använts av Ecogain under flera år och i många projekt med gott resultat.

Orre

Inför fältinventeringen av orre valdes alla öppna myrar som fanns i området fram och besöktes sedan i fält. Då orren nyttjar stora öppna ytor, företrädes-

vis myrar men ofta även hyggen, för sitt spel är platserna betydligt lättare att lokalisera än vad tjäderspelplatserna är. Spelet hörs dessutom på långt håll. Potentiella spelplatser i inventeringsområdet besöktes under de tidigaste morgontimmarna, då orrspelet är som mest intensivt, varvid antalet spelande tuppar räknades. Orrar som spelade på hyggen eller vägar noterades på de platser där de hördes.

Förutsättningar

Eftersom inventeraren bor relativt nära projektområdet kunde inventeringen anpassades till dagar med bra väderförutsättningar. Inventeringen kunde därför som helhet genomföras under goda väderförhållanden för denna typ av inventering. Det var relativt gott om snö i området vilket gjorde det möjligt att delvis åka skidor under inventeringen vilket gjorde det enklare att ta sig fram i terrängen. Under de morgnar som orre eftersöktes var vinden svag. Temperaturen var för årstiden låg, under dagarna på cirka -3 5 grader. Sammanlagt genomfördes 80 inventeringstimmar.

Sekretess

Uppgifter om tjäderspelplatser behandlas med sekretess då arten är känslig för mänskliga störningar vid spelplatserna. Det får dock inte innebära att projektören inte får del av viktig information för att kunna detaljplanera den eventuella verksamheten och ta erforderlig hänsyn till tjäder vid planering och utformning av projektet.

3. RESULTAT OCH ANALYS

I detta resultat beskrivs resultatet från inventeringen av tjäder och orre.

Tjäder

Under den tidigare inventeringen (Ecocom 2016) hittades inga spelplatser av tjäder. Under skrivbordsutredningen inför fältinventeringen framkom uppgifter om två spelplatser med vardera två tjädrar, båda noterade 2019.

Tjädertuppar och spår från tjäder som indikerade spelplatser noterades på fem platser under inventeringen. En spelplats var stor med minst sex tuppar 2021 (se nedan och figur 2). På de andra fyra platserna där spelande tjäder sågs fanns 1–2 tuppar (figur 2). Det är osäkert om detta är tillfälliga förekomster som kan vara försvunna redan nästa år eller om det är små men bestående spelplatser. Efter genomförd inventering framkom att [REDACTED] spelplatserna [REDACTED] inventeringsområdet (med 1–2 tuppar) varit kända sedan länge, minst 10 år. Den har dock, oss veterligen, aldrig konstaterats hysa fler än 3–4 tuppar. På de två platserna där två tjädrar rapporterats 2019 (Mikael Palm) kunde det under årets inventering inte återfinnas några spelande tjädrar. En av lokalerna ligger mindre än 1 km från den stora spelplatsen och det är troligt att de fåglar som sågs 2019 nu hör till den stora spelplatsen. Normalt ligger spelplatserna på minst 1,5–2,5 km avstånd från varandra (Hjort 1994). Ringaby (2004) anger att de sällan finns närmare än 2 km från varandra i vidsträckt skogsbygd i Norrland. Det är alltså inte troligt med en spelplats 1 kilometer från den stora spelplatsen som hittades under denna inventering. På den andra platsen hittades inga spelande tjädrar 2021. Det hittades dock spillning på platsen och det kan inte uteslutas att det finns ett mindre spel på platsen även 2021. En tupp sågs 350 meter från platsen. Vår bedömning är att den maximalt hyste två tuppar 2021.

På några platser observerades ensamma tjädertuppar. Efter noggrannare eftersök av fler spår från tjäder på dessa platser, utan att hitta några sådana spår, drogs slutsatsen att där inte fanns någon spelplats.

Tjäderspelplats

Spelplatsen konstaterades hysa minst 6 tuppar 2021. Spelplatsen är belägen i

Spelplatsen hittades en tidig morgon och antalet tuppar kunde räknas när de spelade och när de lyfte från spelplatsen. Det kunde redan när spelplatsen hittades konstateras att den var större med minst 6 tuppar. Något ytterligare besök gjordes därför inte på lokalen.

Orre

Under den tidigare inventeringen (Ecocom 2016) hittades inga större spelplatser. Under årets inventering hittades fyra större orrspelplatser på myrar och sjökanter i inventeringsområdet (figur 2).

På de två sydliga spelplatserna med 18 respektive 26 tuppar (figur 2) kunde tupparna räknas noggrant medan de spelade. På de två nordliga spelplatserna med 12 tuppar var det svårare att ses spelplatsen på håll. Där fick inventeraren istället delvis räkna tupparna när de lyfte. Antalet redovisade tuppar bedöms ändå vara ganska exakt. På den största spelplatsen med 26 tuppar 2021 sågs 5 tuppar under inventeringen 2016 som gjordes något sent på säsongen (Ecocom 2016).

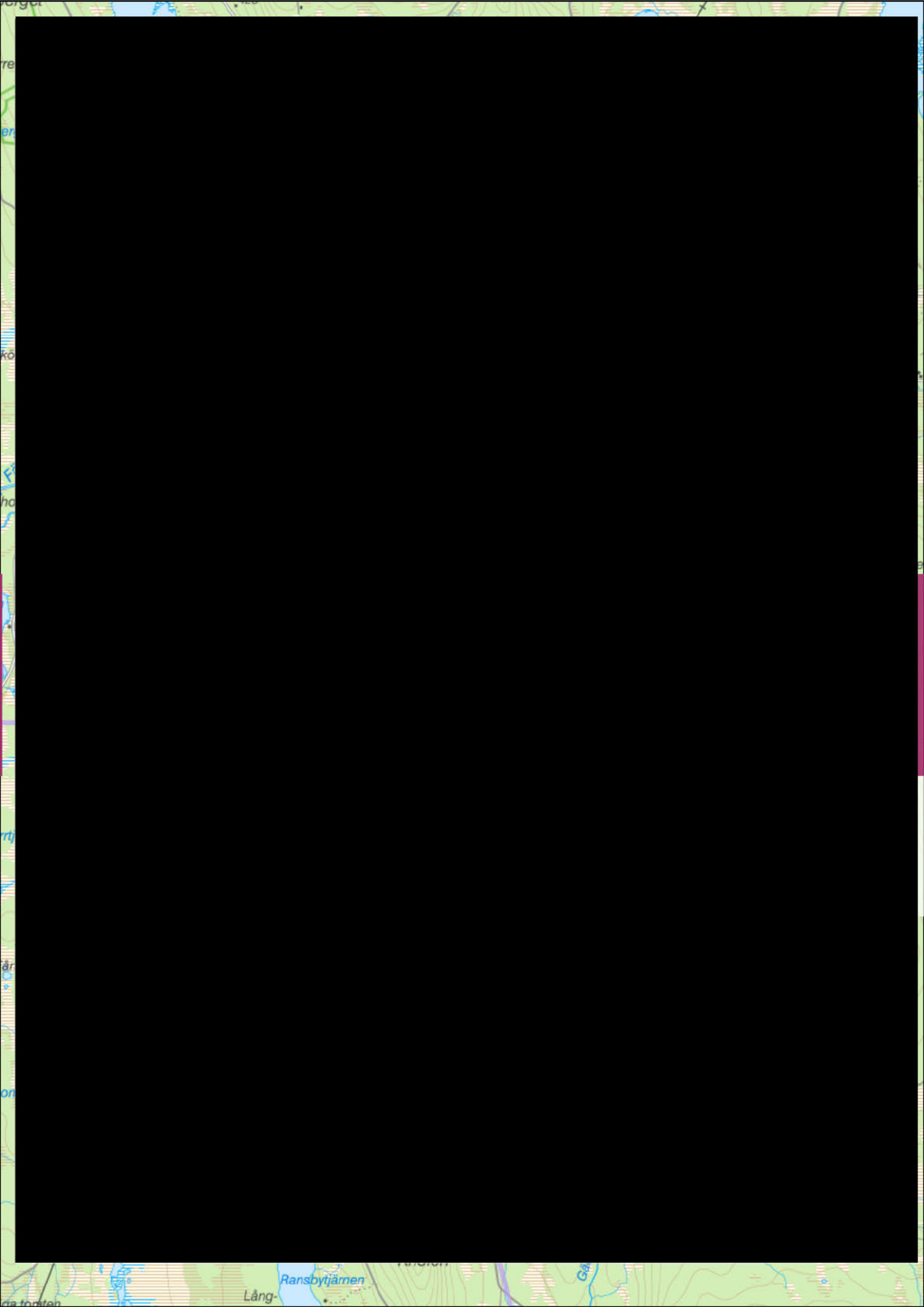
Enstaka spelande orrar sågs på hyggen och mindre myrar på andra platser i inventeringsområdet. Strax väster om inventeringsområdet fanns en något större spelplats men tupparna räknades aldrig eftersom spelplatsen låg utanför inventeringsområdet.

Säkerhet i analys

Tidpunkten på året var vald för att fånga in den period på året då tjäder- och orrspelet kulminerar. Inventeringen kunde i stor utsträckning anpassas till bra väder, det vill säga uppehåll och svaga vindar. Vädret var därför gynnsamt för skogshönsinventering under samtliga dagar. De flesta dagar fanns en hård skare som gjorde det lätt att röra sig i terrängen. Några av dagarna fanns ett tunt snötäcke som gjorde det lätt att se färsk spår. Andra dagar var det svårare att se färsk spår och inventerarna fick röra sig långsammare i sökandet efter spår och äldre spår i snön.

Trots mycket goda förutsättningar är det inte möjligt att utifrån en inventering av den här typen med 100 procents säkerhet utesluta att någon tjäder-spelplats inom inventeringsområdet kan ha missats. Emellertid genomgicks området med sådan noggrannhet att det får anses osannolikt att fler större spelplatser finns inom inventeringsområdet. I sammanhanget bör beaktas att det normalt är minst cirka 2 kilometer mellan tjäderspelplatser, vilket ytterligare minskar sannolikheten för att det finns fler spelplatser inom området.

För orre har bedömningarna en hög säkerhet då det är en lättinventerad art vars spel hörs på långt håll. Detta medför att det är högst osannolikt att det förekommer någon mer spelplats inom inventeringsområdet som missats i samband med inventeringen.

REFERENSER

Personliga kontakter

Börje Dahlén. Lokal ornitolog, muntligen 2021.

Mikael Palm. Person med lokalkännedom, muntligen 2021.

ArtDatabanken 2021. Skyddade uppgifter från Artportalen och Observationsdatabanken. I mail april 2021.

Webbsidor

Artportalen 2020. Länk: www.artportalen.se/birds (2020 04 09)

Lantmäteriet 2020. De kartor och ortofoton som använts finns tillgängliga på Lantmäteriets karttjänst SeSverige. Länk: www.lantmateriet.se

BirdLife Sverige 2017. <http://birdlife.se/wp-content/uploads/2020/01/Tjädern-en-kunskapssammanställning.pdf> (2020 04 10).

Litteratur

Ecocom 2016. Inventering av spelplatser för tjäder och orre vid Ripfjället i Malung Sälens och Torsby kommuner 2016.

Blank, H., Andersson, L. & Jacobson, C. 2005. Tjädern i Jönköpings län – beståndstrender och pilottest för att med satellitbild identifiera gynnsamma marker för tjädern. Länsstyrelsen i Jönköpings län. Meddelande nr. 2005:11.

Blank, H. 2010. Manual för uppföljning i skyddade områden – Skyddsvärda Fåglar. Naturvårdsverket.

Hjort, I. 1994. Tjädern – En skogsfågel. Skogsstyrelsen, Jönköping. 182 pp.

Mark- och miljööverdomstolen 2020. Mål nr M 4293 18, 2020 05 09

Ringaby, E. 2004. Tjäder : bland skogsbruk, rävar och andra jägare.

Rydell, J., Ottvall, R., Petterson, S., Green, M. 2017. Vindkraftens effekter på fåglar och fladdermöss – uppdaterad syntesrapport 2017. Naturvårdsverket, Stockholm.

